
VYCHOVATELSKÉ LISTY.

ČASOPIS VĚNOVANÝ ZÁJMŮM KŘEŠŤANSKÉHO VYCHOVÁNÍ.

Výchova svědomí.

Píše dr. Jos. Kachník.

(Pokračování.)

2. Výchova svědomí v rodině.

Dokud panoval v rodinách řád křesťanský, nebylo potřebí rodiče tolik poučovati o zásadách vychovatelských, jimiž jim svědomí útlých dětí pěstiti bylo, jako za dnů našich. Znalíť všichni členové rodiny dostatečně náboženství křesťanské a počínajíce a končíce každou práci modlitbou, zachovájíce dále ve všem dobrý mrav křesťanský, působili blahodárně mluvou i příkladem na svědomí dětí nedospělých. Co nazvali pravdou, bylo pravdou, co lží, bylo vskutku lží; nikdo po té, jenž vliv měl na vychování dětí, neřekl jim, žeby lží bylo, co rodičové pravdou nazvali, a naobrat, neboť všichni vychovatelští činitelé byli ovládáni týmiž zásadami křesťanskými, týmže názorem světovým. Nebylo tu také nejistoty a kolísání. Otec i matka bratří i sestra, chůva i příbuzní: všichni snášeli se v těchže zásadách a jejich výroky, jejich rozkazy ku konání dobrého a zákazy k uvarování se zlého byly vždy určité a pevné. Majíce tedy na základě jednotného názoru mravního svědomí správné a jisté, mohli i v dítkách svědomí správné a jisté vychovávat. O tom zajisté není sporu, že jen ten vychovatel dovede vypěstiti charakter ucelený a pevný, jenž sám má svědomí správné a jisté, či jinak řečeno, jenž sám co do mravních zásad jest v souladu s mravním řádem světovým a sám se sebou, nejsa totiž uvnitř pln pochybností a rozerván.

Tim nebudiž řečeno, žeby tehda, kdy byla církev od Krista Pána ustanovená mravně — osvětovou vůdkyní lidstva, takže všude v rodinách vládl mrav křesťanský, nebyly se vyskytovaly případy svědomí bludného, laxního a otupělého, neboť i při jednotné výchově někdy vášeň, nevědomost a zaslepenost svědomí chovancovo kazí neb otupuje. Nescházeli jistě též rodičové, již přes vládnoucí mrav křesťanský ze zjištěnosti, z nevědomosti a zaviněné zloby dítky ku zlému sváděli. Ale případy ty byly řidší než za dob nynějších. Svědomí bylo bdělejší a útlejší. Vzpomeňme jen, jak otrásl to duši všech, dětí i dospělých, když se dříve někdo na osadě oběsil neb utopil, když někoho pobil neb dokonce zavraždil, když zapálil neb pokradl, když se nemravnosti dopustil. Aby se děti vraždily, aby kradly, aby nemravností se dopouštěly, nebylo dříve slýcháno, a udál-li se některý případ, tu otrásl svědomím veškeré obce maličkých a po léta uváděn byl příkladem odstrašujícím. Dnes o těchto podobných zločinech rozprávějí rodiče před dítkami jako o něčem všedním, ano zavdy ještě je omlouvají. Lhostejnost náboženská a převrácené názory

ethické rozšířily se ze stolic učitelských, z řečnišť a tiskem do rodin. Svědomí rodičů otupuje a mládež pustne. Náрек ten jest všeobecný. Čím více bude ustupovati mrav křesťanský v rodinách moderní kultury, tím bídňější bude výchova svědomí, tím více nesvědomitosti bude ve společnosti lidské. Rousseau odpověděl roku 1749 k otázce akademie Dijonské „Zda obnovení věd a umění k zušlechtění mravů přispělo?“ záporně, a dostalo se mu vzhledem ku dokladům, jež uvedl, ceny akademií vypsané. Dnes vždy vzrůstající rok od roku počet zločinů dítek a dospělých, jak statistika dokazuje, odpověď Rousseauovu potvrzuje. Rousseau mínil ovšem kulturu nekřesťanskou; takovou jest ale též kultura moderní.

V přirozenosti lidské nachází se pud, jenž nutí před činem k praktickému úsudku, zda čin mravně dobrým jest či zlým, tedy dovoleným neb nedovoleným; po činu pak buď skutek schvaluje neb odsuzuje. Marně by se člověk tomuto pudu vzpíral; může jej na čas utlumiti, může jej otupiti, ale nemůže jej vyhladiti. Pud ten ozývá se, jak ukázáno, již u dítěte před vyvinutím rozumu, neboť rozpakuje se, má-li nějaký úkon předsevzítí. Nemohl tudíž vštípen býti výchovou, jak tvrdil Virchov¹⁾ a tvrdí či papouškují po něm vychovatelé materialističtí, nýbrž mohl jen od Toho přistvořen býti, jenž jest Tvůrcem duše lidské. Pak ale pud ten nemůže tihnouti leč k Tvůrci svému, neboť každý účinek odnáší se k své příčině. Proto musí výchova tohoto pudu, jenž jest svědomí, aby byla přirozená, čeliti k Bohu — Tvůrci, k jeho vůli a úmyslům.

Vůli svou zjevil Bůh zákonem mravním přirozeným a dokonaleji zákonem křesťanským. Tuto vůli Boží musí dítě poznati, aby dle ní výchova svědomí dítě se mohla. Každá jiná výchova je vratká a nemůže vypěstiti leč svědomí bludné. Není žádné pevné a závazné morálky bez Boha. Proto musí dítě již v rodině dle schopností svých duševních Boha poznati. Vylučovati dítě i v šestém ještě roce od vyučování náboženského, jakoby k němu bylo neschopno, což činí Herbart,²⁾ jest tolik, jako zanedbávati naprosto výchovu svědomí právě v oné době, kdy se toto utvařuje buď na dobrou či zlou stránku pro celý život chovance.

Dítě poznává již v prvních letech mnoho abstraktních pojmů i pozná dle analogie otce přirozeného i Otce nebeského a nejnnutnější vlastnosti jeho, zvláště vševědoucnost a všudypřítomnost. Nikoli samo ze sebe, jak tvrdí Rousseau³⁾, takže by bylo jen škodlivým vlivům a špatným příkladům brániti, nýbrž poučováním rodičů a jiných vychovatelských činitelů v rodině, jinak by dítě, jsouc slábo, těkavo, a potřebujíc opory, najisto se vzrůstem tělesným zmáhající se žádostivosti smyslné podlehl a nikdy k pevným zásadám mravním nedospělo.

Dle theorie Rousseauovy svému vlastnímu vývoji ponechávají svědomí dítek rodiče, již se oně vůbec nestarají, jakož i rodiče, kteří děti hýčkají a takořka zbožňují.

Prvnější nechávají dítky vyrůstatí bez všelikého kladného působení na úsudek rozumový, co je v pravdě dobrým a co zlým, takže k tomuto poznání vůbec nedospívají; proto ozývá se svědomí jejich pro nedostatek správného úsudku vždy slaběji, až konečně špatnými příklady jsouce pokázeny, děti takové řídí se při konání jen smyslnými okamžitými dojmy

¹⁾ Virchov, Die Naturwissenschaften in ihrer Bedeutung für die sittliche Erziehung der Menschheit.

²⁾ Viz spisovatelovy „Dějiny filosofie“, v Praze 1904, str. 236.

³⁾ l. c. str. 199—200.

aneb vrtochy; svědomí jejich jest dřímavé. Tento stav svědomí není však nejhorší, neboť svědomí dřímavé možno později účelnou výchovou školní opět probuditi a zušlechtiti. Hůře jest, kde otec nakažen ideami socialistickými před dětmi Bohu zlořečí a všem lidským třídám majetným a výše postaveným spílá, žehraje na svou práci a chudobu, jakoby byly největší nespravedlností a největším neštěstím. Trpkost a rozervanost rodinná přenáší se na děti; spoléhajíce na úsudek otcův, všeliký majetek uznávají za nespravedlivý, naplňují se záštím proti všelike autoritě, vůle jest vzdorná, pohled nevlídný a zamračený: svědomí nepřemožitelně bludným. Sebe větší přísnost vychovatele mimo rodinu ničeho tu nespraví. Dříve musí se ze srdce vymýtití dobročinností hořkost, shovívavostí a trpělivostí zvůle vzdor, vlídností z tváře zamračenost, a pak teprve možno přikročiti ku přeměnění svědomí bludného ve správné dobrým poučením a vedením nábožensko-mravním. Jak perná to práce, když špatnou výchovou rodinnou zrůdnělo svědomí, ví každý, komu bylo činiti s dětmi rodičů — socialistů.

Druhý druh rodičů takořka zbožňuje dítky své a proto zabraňuje, aby se jim ničeho přísného neřeklo a ničeho nepříjemného nestalo. Všelika bázeň otrásá prý zhoubně slabým ústrojím a působí nepříznivě na ducha. Proto žádné zmínky o hříchu, o Bohu trestajícím. Co si dítě přeje, budiž mu poskytnuto, ať prý užije blaženého mládí, neboť život pozdější beztak prý mu přinese dosti nepříjemností. Dítě se hýčká, matka, otec, vše se s ním laská. Při tom ale zapomíná se, že přirozenost dítěte nestojí, ale dále se vyvíjí tak, jak vedena jest. Vyvíjí se rozum, vyvíjí se vůle. Rozum usuzuje, že vše jest dobrým, co jest příjemným a se líbí, a svědomí praví, že vše to jest také mravně dovoleným. Rozmazlenost vypěstila svědomí široké či laxní, vůli pak rozmařilou a změkčilou. Těžko bývá později svědomí upravit tak, aby soudilo správně a stalo se vůdcem vůle pevné a rozhodné. Obyčejně zůstává svědomí takové laxním po celý život a člověk jest nestálým, postrádaje charakteru rozhodného a stálého, mravní ceny vůbec. Svědomí to může se státi úzkým majíc za nedovolené i to, co o sobě dovoleným jest, byla-li potomní výchova poněkud přísnější; ba otrásla-li citovou stránkou takového člověka, jež jest silně vyvinuta, nějaká neblahá a nepříjemná událost, stává se svědomí úzkostlivým, a člověk bojí se, že cokoli podnikne, zhřeší — stav velmi žalostný. Dobře v ohledu tom varuje Tomáš Štítňý rodiče před přílišnou láskou k dětem: „Pro Bůh! Každý se stráž té milosti; — neb cožkoli člověk příliš miluje, to způsobí Bůh, že bude jej mrzeti příliš.“¹⁾

Z mnohých jiných případů budiž ještě vzpomenuto rodin, v nichž dítky výhradně jen ke slušnosti se navádějí a vychovávají. Dítě musí se slušně šatiti a úpravy šatu dbáti, musí slušně mluvit, slušně se ukláněti, slušně pozdravovati, slušně choditi, slušně u stolu seděti, slušně jísti; vůbec všechny zevnější úkony slušně prováděti. Pravidlem slušnosti jest mu chování otce, matky, bratří sester, vychovatele neb vychovatelky. Toť pro chovance takového nejvyšší autorita, dle níž usuzuje, co jest slušné a tedy dobré, co neslušné, tedy mravně zlé. Patrně, že svědomí tak se utváří, že se ozývá jen, kdy se jedná o zevnější formy, že jen na formy tyto důraz klade, ale vnitřního smýšlení nedbá, ano žádné ceny mu nepřikládá. Toť svědomí farisejské. Dítě s tímto svědomím zachovává způsoby, dokud jest pozorováno od osob domácích aneb jiných osob starších, při tom ale za mravně dovolené považuje, o nich třeba si to nejhorší mysliti a před sobě rovnými neb v ústraní i mluvit. Chovanec takový dopouští se v téže době, kdy před

¹⁾ Dr. Novák a K. Vorovka, *Knih moudrosti*, v Praze 1892, str. 42.

jinými ve všem slušnosti a zdvořilosti šetří, potají zavdy nejhorších neřestí, neboť svědomí uvyknuvši ozývati se jen a varovati, kdy se jedná o čin veřejný, neupomíná na vševědoucnost a všudypřítomnost Boží, poněvadž k tomu vedeno nebylo, následkem čehož zbludnělo a zvlažnělo.

Výsledky této výchovy pozorujeme všude ve společnosti moderní Buďsi sebe mravnějším a charakternějším, nezachováš-li však nějaké formy konvenienční slušnosti, jsi v moderní společnosti často ztracen; vyznáš-li se ale ve formách společenských, dovedeš-li zformovati tvář a pohyby častým cvikem, jak toho právě potřebuješ, všeliký mravní poklesek se ti promine a máš cestu otevřenou. Hle, toť morálka moderní intelligence! Kolik se tu natropí nespravedlností, po tom se morálka bez Boha neptá. V oči plno úslušnosti a zdvořilosti, potají plno škodolibosti, bezpráví a hříchu. Ovoce výchovy ku svědomí farisejskému!

Nikoli! Správná výchova svědomí musí započítati Bohem, neboť Bůh jest tvůrcem svědomí a vložil v ně náklonnost nezadatelnou, že jen dle vůle Jeho správně vychováno býti může. Když poznalo dítě otce, budiž ihned poučeno, že má nejvyššího Otce na nebi, jenž vše ví a vidí. K Němu uč se útlé dítě mysl pozvedati a vůli svou tak opanovati, by se ve všem dle vůle Boží řídila. V rodině budiž dítě vždy ode všech vychovatelských činitelů souhlasně poučováno, co jest v jednotlivých případech dle přikázání Božích v pravdě dobrým a co zlým; ku konání dobrého tak budiž naváděno, by se samo, pokud možno, pro ně rozhodlo, zlému pak aby se z vlastní vůle vyhýbalo. Za čin dobrý buď odměněno, za zlý dle míry spravedlivé trestáno. Poučení srovnávej se důsledně s pravdou, aby bylo svědomí správným.

Co jest mravním přestupkem, budiž vždy a ode všech důsledně bez kolísání přestupkem zváno, aby nevzniklo v dítěti svědomí pochybné. Táže-li se dítě, je-li co dovoleno nebo není, budiž mu dána určitá odpověď; nikdy ať nejedná dítě v pochybnosti, nýbrž buď naváděno, aby si potazem jistotu zjednálo. Rodičové tažte se třeba ráno dítek, co konati zamýšlejí a ať uvažují, je-li to Pánu Bohu milé a tedy dobré a dovolené, či nikoli, aby se pěstilo svědomí předchozí. Po hře a zaměstnání ať děti přemýšlejí, jak jednaly, zda dobře či zle, aby se cvičilo svědomí následující a zůstalo bdělým. Bez všelikého despotického mistrování navádějtež rodiče dítky, aby před každým úkonem svědomí se potazovaly a zjednaly si tak svědomí útlé. Přílišná přísnost snadno by tu mohla způsobiti, že by děti dovolené činy za nedovolené měly a vypěstily si pak svědomí úzké, aneb žeby pro samé mentorování rozkazů a poučení si nevšímalý, čímž by povstalo svědomí široké.

K výchově svědomí a svědomitosti musí nutně položen býti základ v rodině a výchova ta nesmí ustati, dokud dítě v rodině trvá. „Jsouf — jak dí případně Bolzano — přirozenými pěstouny a vychovateli dítek rodičové. Cokoli otec a matka mohou v té příčině učiniti a skoro vždy pro dítky činí, jestliže sami náležitě byli vychováni, nikdo jiný pro ně učiniti nemůže, zvláště pak nemůže nahraditi domácího vedení mládeže nižádný výchovaci ústav.¹⁾ Bohužel poklesla v dobách našich, kdy vše za výdělkem se žene a skutky ideální málo se cení, výchova rodinná nemálo. I dnes mohl by zvolati Sokrates, jak učinil to kdys vůči krajanům svým: „Ó lidé, co činíte? Vyf na získání jmění veškeru vynakládáte péči, o syny pak, jimž majetek svůj odevzdáte, staráte se pramálo!“²⁾

¹⁾ Dr. Novák a K. Vorovka, Kniha moudrosti, str. 45.

²⁾ l. c. str. 41.

O českém gramatikářství.

Rozjímá V. Srba.

(Dokončení.)

K definici dobré české gramatiky dlužno tudíž přidati ještě toto kriterium :

IV. dobrá je, která Argusem slídí po nezakrytějších stopečkách germanismů, a učitele spolu se žáky tak dlouho cvičí v ryzosti tvarů a slohu, až jim to přejde v tělo a v krev. Že toho docílí, když vymytí „literaturu“ a místo ní jen lidová rčení, úsloví, popěvky a písně za ukázky uvede, netřeba dokládat.

Neříkáme, že by v literatuře nebylo ničeho národního. Ale kdo to má posoudit, vyhledat, vybrat? Žák — není dosud vycvičen, učitel pak, prosáklý germanismy věleckými v tělo a krev přešlými, při nejlepší vůli toho nedovede, aspoň ne tak rychle, jak by to postup vyučovací vyžadoval.

Že učebnice Kartošovy **sou dobré**, dosvědčí tyto ukázky, ze »schválené« Skladby jazyka českého, (t. v Brně 1899). § 46. str. 24. pod 6) ukazuje tu nevýslovnou mizernost dnešní literatury t. j. všeho co se píše nebo na řečništích veřejně mluví. Tak daleko to u nás došlo, že různá učiliště nedovedou zabránit, aby se vyučenci uvarovali doslovně překládat germansko-židovské *derselbe dieselbe dasselbe* i tam, kde to sami Němci s hnusem károu. — § 104 vytýká chybné a nesprávné vedení předložek. Bystřeji nahlédna seznáš, že kárané vedení je otrocké překládání předložek německých. — § 132, 3) objevuje, že péra schopní lidé nenabyli schopnosti, správně užívat pomocná slovesa *dáti nedáti nechati zůstati*, anebo že té schopnosti v rodině nabyté, „v životě“ zas pozbyli. — V § 144. str. 81 a 82 káře pečlivý otec naší mateřštiny přeošklivou hlízu moderního písemnictví: vazbu substantivní za správnou verbální. Původ v němčině samé tuším bude od politického boucharonství *in erwägung, dass*, jemuž Češi, jako hudebníci od narození, horlivě seřundují »v uvážení, že«. — Zač bychom vydavatelství „Skladby“ snažně a zdvořile ještě prosili, je, aby ve zvláštním § posvítilo na hrozně ošklivou módu, zneužívat bez konce **vazby trpné**. Jedné zprávy světové kdyby ses dočtl ve vazbě činné. „Vládou bylo usneseno“, „vrchním soudem rozhodnuto“, „výborem bylo se umluveno“. Hrůza! Poslanec Klofáč se nezmyšlil dopsav z Mandžurska, že Evropané mají svaly — z tvarohu. Veectění páni z učitelstva, kteří máte z horlivým tímto vydavatelstvím styků osobních, doporučte mu prosbu naznačenou. Národ vám bude vděčným. § 193. str. 125—127 mluví příliš zřetelně, kam až sme to dovedli!

Ze všeho, co sme takto jen zběžně nastínili, vidět, jak dobrou, jak šlechetnou vůli má skladatel Skladby. Že tím směrem vedl i svou mluvnici, kdož by upíral? Než vytiskli ho, a na jeho místo postaveno zářící světlo učenosti opravdu nevšední. Zda však blýskavá učenost je s to, aby natriadila teplou, otcovskou dobrou vůli, to stojí za uváženou.

Z Bartošových prací mluvnických vane milá, dojemná, srdečná vůle, posloužit celému národu, seznat a ukázat nejlepší stránku mluvy toho národa, varovat, vystříhat před tím, co nemůže býti národu ke cti a radosti. Ano, i ve věci podružné, ale učebnicím vždy prospěšné, v terminologii poznáš upřímnou snahu Bartošovu. Napiš si vedle sebe nebo podsebe, ak je libo, tyto dva totožné termíny:

vid slovesný

a „kolikost“ děje slovesného, a uhodneš oč jde.

Drahý čtenáři, nevím jak je tobě, když ti hrčí do uší slova toliko, kolikost a jim podobná. Pojmový obsah násilně musíš volat do paměti, abys vytlačil pocit, jaký vyvolává zvuk těchto slov. Nepřipadá ti to, jako chůze v páru dřeváků po hluché síni? anebo jako klepotání „kamínku“ v dřevěném pouzdře, když klučina se sotůrkem na zádech upaluje ze školy „dom“? Záliba učených hlav v tomhle dřevěném slovíčku je k nepochopení. Proč nepřipadnou na to, za terminus „quantitas“ užívat slova ‚míra‘, ‚váha‘, jak to činí lid, národ? Proč zdravý cit lidový ignorovat, a nešikovně budovat tam, kde už je postaveno?

Věru, i učenost má své stinné stránky, odcizuje ducha našeho v tom, kde by sblížení bylo nejprospěšnější. Jen ještě jediný stesk do terminů. Má ‚starý‘ člověk dost práce, aby rozeznával opakovat od opětovat ne tak mladý. Na tak vrátkých synonymech budovat termíny, do přesnosti nepovede jaktěživo. Tisíckrát milejší bude žákům i učitelům jasné slovo cizí, než mimravé domácí. Násilně-li vrtám díry do dřívka, za štítek se nehodící, pokazím i dřívko i štítek, a konec konců patří obé do pece. Pročež prozatím ostaňme na frequentativných a iterativných slovesech, to si nikdo nesplete. Opět a opak nehrá, jednou je to „wieder a umgekehrt“, a podruhé (opětovati nebo opakovati) „wiederholen“. Marno; jiný rozum z toho nevykroutíš.

Počkejme, až vyjde Slovník mor. nářečí. Tam, možná, že se něco najde. Lid je větším mistrem, než člověk sebe učenější; má **více** — hlav. —

Kdo odborným sebevzděláváním touží nabýti potřebného poučení z gramatiky dobré, sáhniž po Bartošově. Jestliť dobrá, neboť slouží věci dobré, naší milé mateřštině, a neporoučí; jestliť dobrá, neboť obeznámuje tě s tisícletým dílem celého národa; dílo toto stojí výše než národní výšivky (dílo rukou), výše než národní kroj (výron krasocitu); vždyť je to dílo lásky mateřské, anť matka ústy, srdcem, duchem odevzdává příštím pokolením, co po Bohu jest — aspoň býti má — nejdražším na světě, mateřštinu mluvenou. (Matky nepišou); jestliť dobrá, neboť upřímně varuje před tím, co plodí tomu pokladu zkázu odvěkou; varuje před germanismem zevním, společenským, a před germanismem vnitřním, co možná ještě zhoubnějším, anť ukryt jest v samé „naší“ spisovné čili v literatuře.

Jestliť dobrá, neboť je spravedlivá nejen k mluvě národa nýbrž i k požadavkům (dobré) spisovné; také úzkostlivě dbala, aby obsahovala jen pravdy vědecky zaručené.

Na katedrách středních škol usadili nedávno gramatiku jinou. Stojí za to se podívat, jak tato vyhovuje požadavkům gramatiky **dobré**.

1. Otevři kterou stránku chceš, projdi si kteroukolvěk stať, naraziš na stereotypní „spisovná to nedopouští“. Nejvíce skřesáno má „na východní nářečí“. Všude panuje jenom spisovná nebo literatura staročeská. Celistvost národa, jazyk co dílo a majetnictví národa tam vůbec neexistuje. Je taková gramatika **dobrá**?

2. Nyní panující gramatika zná jenom západní nářečí a jeho písemnictví, a netají se, že je zbožňuje, všecko ostatní znevažuje. Proto brání a chrání neslovanské české novotvary přijmouti (§ 222) zuby nehty. Proto zadržuje neslovanské české novotvary ve skloňování mužských a ženských jmen na *a* po měkkých *Váša Soňa*, ač v národě celém, nejenom ve „východních“ nářečích žije správné takových jmen skloňování. Je gramatika, která odmítá správné tvary živého národa a zadržuje chybné tvary jednotlivců **dobrá**? (Spisovatelé oproti celému národu sou přec „jednotlivci“, či ne?)

3. Toto vynášení západního nářečí a znevažování celého mluvícího národa, toto zbožňování jednotlivců a přeceňování toho co písemně po sobě zanechali, je makavá tendenčnost. Nová gramatika nechce národu sloužit, ona chce dopomoci menšině k naprosté nadvládě písemnické. Proto zatajuje všechny hříchy, kterých se tato menšina na slovanskosti jazyka českého — ať už chtě či nechtě — napáchala tím, že zgermanizovala své samohlásky, své tvarosloví, svou vazbu (syntaxi).

Nebude na škodu prohlédnout germanizační mázdry na jazykovém těle „západního“ nářečí (spisovně).

a) germánská přehláska postupná zničila všecka slovanská *a*, *u* u koncovek: pij-i (slovansky pij-u), kytice (sl. kytica).

b) načisto germánská přehláska zpětná: přáte-l(r); ale přátelé; třasu — třísti; atd. pak jen náběhem: zbožňuji za —ňuji (a to za slovanské —ňuju), učí že nenávisť (slovanské) hlásky *a* odkoukali Češi od Němců.

c) nemírné rozšíření dloužených kmenových samohlásek povstalo téměř současně s dloužením ně m e c k ý m.

d) vývoj dvojhlásky *au* z dlouhého českého *ú* je notorický zjev, jakým způsobem účinkuje řeč na řeč. Něm. *hūs* — *haus* v málo desítiletích provedlo hnutí českých prúd v *praud*, *húby* v *hauby*. Šénhengstleři kolem Mor. Třebové roznesli tuto krásu světa i po Moravě slovanské.

e) [Z tvarosloví.] Žádné nářečí slovanské nemá tolik odvozenín s koncovkou —*ář* —*ař*, (po „měkkých“) —*ěř* —*íř*, jako západní čeština; proč, protože je to nejoblíbenější koncovkou Němců s Čechy po staletí sousedících; z germ. *āri* povstalo —*ař*; v době kdy Němci vyřikovali —*ääre* — čes. —*ěř* —*íř*. Pěkné nadělení, neníliž pravda?

f) Spisovatelé starších dob byli z „vyšších“ kruhů, vyšší kruhy se upendovali poblíž dvoru královského, dvůr královský vedl se heryš, to je po německy, a to vše všecinko se ohromně líbilo. Líbilo se přirozeně i to, jak Němčiči v salonech elegantně kroutili svá slovesa: *ich tragu du trāgest*, *ich němu du nimmest*. Český spisovatel-gavalír pruboval kroutit po nich, a vida že to jde, honem to zvěčnil na papíře: *třasu se ty se tříseš*, *mohu ty muožeš*, *beru ty béřeš*. V lidu, v národě se tato „vyšší“ móda (chvála Bohu) neujala. Proto na Moravě říkáme *možu*, *može*.

g) Odhazování zaslavného —*e*, tíž místo a vedle tíže, *spíš* v. *spíše* dle překladu německého *bôt* za *bôte*, *ich frag dich* za *ich frage dich*, není jenom snaha ulevit výřečnosti! Kdyby tato snaha byla snahou plynoucí z ducha slovanského jazyka, neříkali by na Moravě *veža myša* blížejc (zač. věž, blíž)!

h) Že spisovná, jediné poznatkové zřídlo té nyní vládnoucí gramatiky, neumí vést nebo vázat naše námětky, naše předložky, naše enklitiky, naše slovesa, to s bolestí poznali sme mluvící o Bartošově *Skladbě jazyka českého*. —

Nyní suďme střízlivě a nestranně, je gramatika odmítající dobré národní tvary, a vynášející nejvíc odslovaněné nářečí, gramatikou *dobrou*?

4. V panující gramatice bude hledat každý, to co v bývalých, poučení. Poučení závisí na objektivní pravdě, neb aspoň na pravděpodobnosti. Podívejme se, jak se věc má kolem toho.

a) § 31. 1. vykládá toto: *в* znělo jako poloviční *y* a *ь* znělo jako poloviční *i*. Jiní zas na své oči viděli, jak se ve staré bulharštině na téže stránce zaměňuje *в—o*, *ь—e*, Kdo má pravdu? Dále je dokázáno, že hlásky *в* a *ь* byly dříve „na světě“, nežli zvuk *y*, který se teprv uvnitř slovan-

štiny vyvíjel ze zděděných dvojhlásek *ui* a *ua*. Jen kdo je toho mínění, že každý jazyk s nebe spadl tak hotový jak ho tisknou ve slovnících, nebude pochybovat o tom, je-li $u = y/2$ a $u = i/2$ čili nic.

b) § 33. učí, že *e* se stupňuje v *o*. Jiní našli, že slovanské *e* je zeslabené krátké *a*, slovanské *o* pak ztemnělé krátké — *a*. Žeby krátké *a* stupňováním(!) dalo zas jen krátké *a*, je trošku tvrdé dogma. Také se lidé dobádali, že jazykové znají postupné zeslabování zděděných dlouhých, nosovaných nebo stupňovaných hlásek, sami však stupňovat neuměli a taky od nikoho se nenaučili. Již pro samskut platí pravidlo „guna je zeslabené vrddhi“.

c) V tomže § na str. 17. poslední řádek stojí černě na bílém: viděti je stupňováno ve věděti. Jiní dokázali, že slovančina nezachovala ani jedinkého předslovanského krátkého *i* (takové ovšem vidíme státi vedle *ai*), a pak že všecka slovanská *u* (= krátká *i*) povstala ze zděděných předslovanských *i ē* a *ai (âi)*. Laskavý čtenáři, toto stupňování si tedy srovnej, jak umíš.

d) § 45 a 68 učí, že z *log-jo* povstalo *lože*, z *pek-ja* — *péče*. Jiní badatelé objevili zvukoslovný zákon všeslovanský, dle něhož z *kj* a *gj* vzniklo jenom *č* a *ž*, a jiného nic, jen z předslovanských *ki (=ke) ke (=kь) kî (=ki) a kê (za kâ)* vzniká *č-* a z *g* před týmiže měkkými samohláskami hláska *ž*.

d) Jen ještě jedna ukázka. V §§ 137. až 149. učíme se, že *tykev* až po *máti* dlužno nazývat skloňováním souhláskovým. Oči nás přesvědčují, že je to poněkud smíšená *i*-deklinace. Professor A. Ludwig dovědčil nicotnost souhláskové teorie v jazycích indoevropských vůbec, a prof. L. Geitler naprosto vyvrátil mínění, žeby slovanština znala nějakého konsonantického skloňování. Že řečtina ve své vlasti, latina také ve své vytvořily konsonantickou deklinaci, je moc pěkná věc, ale slovanštině anebo češtině přec do toho nic není. Slovanština zná jenom *a = â = a i*-deklinaci a něco málo zbytků z *nevlastní* deklinace *ua — u*; neboť plný tvar těchto kmenů vyzníval původně *ua — ui*. —

Ale ukončme souhrnnými teď otázkami: je gramatika nešetřící nej-jednodušších výzkumů slavistických — poučná? Je gramatika všemožně zakrývající zhoubu jazykové garmanizace — praktická? Je gramatika odmítající všechen národ a vyvyšující jen jedno nářečí, zavrhuující mluvu národa a oktroyující mrtvou literaturu pochybné ceny — dobrá?

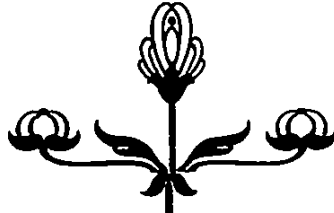
Doslov. Dobrá věc je gramatika dobrá, lepší — učitel dobrý, nej-llepší — oba dohromady. Dnes píše kde kdo, jen si vzpomenout na novinařstvo. Způsobilsti, psát aby to ušlo, má člověk nabýti ve školách středních, kdež jinde? A jak se píše?

Národ úpělivě prosí kde kterého „učitele češtiny“: ujměte se mládeže; zastaňte se nejdražšího též odkazu našich slovanských předků, naší materštiny, a vyučujte „spisovné češtině“ tak, jak potřeba časová káže. Nemučte sebe, nenuďte žáky titěrnostmi, na nichž nesvítá. Co na tom, napíšuli plurál *strastě* za obvyklé *strasti*? Je to urážka jazykového citu? Je to chyba proti jazykovému duchu? Je to provinění proti vědecké pravdě? Nižádným pádem. Tvar *strastě* je sice neobvyklý, ale jinak zcela správný; přestoupil z *i = do â = (recte i + â) = deklinace*. To přec není nic protijazykového; zvláště vzpomenešli si na lidové myšá radostí (radošfou) za psané myš, radostí. —

Raděj upozorněte žáky na hnusnost židovskoněmeckého *derselbe* za *er* nebo *dieser*, zostřete ostrážitost žáků, aby neužívali předložek našich dle vzorů německých, aby neroztrhávali naše enklitiky dle slovníka, a povzbuďte

citlivost žáků, aby vědomě se varovali německožidovského blbství v novinách rozlezlého: skládat zprávy světové v rodě trpném a výlučně užívat verbálních substantiv, (co přivedlo jednou až ku rčení: s e b e + v r a ž d ě n í + s e s t r a n).

Tak snad přec jednou přestane, co není národu našemu ani ke cti ani k chvále. Dobrá gramatika a horlivý učitel způsobí divy. Nevěříte?

Vyšší vzdělání učitelstva.*)

I.

Náš dopisovatel a vzácný přítel ze Slezska píše:

Z Vídně a z Prahy doletělo i k nám do Slezska heslo „Dejte učitelstvu akademické vzdělání!“ Došlo ozvěny u mnohých a sankcionováno ihned jako požadavek „všeho“ (??) učitelstva. Kdo s ním slepě nesouhlasí, není přítelem pokroku a školství, není pravým učitelem, ale strnulým zpátečníkem, do kouta s ním mezi staré železo! Stává se vždy zjevnějším, že naše moderní školství osedlala si paní moda. Je to sice ženská nemoc, ale naši moderní pokrokaři pokřtili ji zvučnějším jménem — pokroku. Proto rešpekt před ní!

Co na tom záleží, že tato moderní bohyně se mění jako to počasí? Dávno-li tomu přece, kdy čekatelům učitelství dostávalo se na ústavech podrobných předpisů o držení těla, o chůzi, pohybech a gestikulaci při vyučování, zatím vážní zkušební komisaři nazývali to brzy potom „dřevěností“? Dávno-li tomu, co nastávajícím učitelům přísně zakazováno účastniti se veřejného působení a plování s proudem občanským, zatím nyní přednost se dává těm učitelům, jichž silné povahy udávají v obci ton a ovládají veřejný život? Dávno-li tomu, co učitelstvu zakazováno míchat se do stran občanských, zatím nyní největší váhy těší se ti, kdož právě mícháním se do obč. záležitostí přivodili šťastnou změnu v akci ve smyslu poctivého pokroku! Dávno-li tomu, co učitelstvu předpisovány podrobné přípravy pro každou hodinu, zatím nyní hledí se k duchu školy, k celkovému prospěchu duševnímu i mravnímu? Co to návodů pro učení přírodopisné, vypočítávání tyčinek rostlin, nepatrných změn ve formách lístků a stonků, určování liniatury sešitů, mluvnického štípání vlasu, čárkování písmen, pytvy článků po stránce mluvnické teorie, a nyní — je to prý puntikarství bezcenné pro život občanský. Do nedávna doporučeno i kreslení dle diktatu a kreslení geom. forem beze všech pomůcek, dnes to vše uznáno za škodlivé — mrhání času drahého.

Ti „zpátečníci“, kdo se proti tomu všemu stavěli jako proti umělé hračce, došli zadostčinění za kaceřování jím působené tak zvanými „po-

*) Otázka vyššího vzdělání učitelstva není tak jednoduchá, jak by se zdálo. Třeba ji dobře promyslet. Proto rádi dopříváme zde místa této úvaze. Jsme zásadně pro akademické vzdělání, ovšem účelně upravené.

krokáři“. Ukázalo i dosud ukazuje se, že střízlivost smýšlení není ještě zpátečnictví, ale že mnohé tak zvané „pokrokářství“ není více než drahé, čas ubíjející pokusy na útraty sil učitelských, trpělivostí mládeže a chudého poplatnictva.

Za takový pokus považují i nucené akademické vzdělání národního učitelstva, jaké si někteří moderní pokrokáři přejí.

Akademické vzdělání učitelstva národního!

Odkud pak víte, že jest ho najednou třeba? Žádá ho rolnictvo, plníci převážnou věčinou svými dětmi školy lidové? Pravím: nikoli.

Žádá ho řemeslnictvo? Nikoli. Žádá ho dělnictvo? Nikoli. Žádají ho dozorcí orgány školské z citěné potřeby? Nikoli. Těm všem akademické vědění učitelovo nedělá starosti, odtud nevyšel popud k požadavku tomu!

Co tedy chcete se zbožím, po němž není poptávky?

Patrně aby krnělo ve výstavní skříni, aby majitel imponoval jím kolem jdoucím, že firma jeho vládne zásobami pro všecky možné (i nemožné) případy. Snad je to i trochu marnivé ješitnosti a žárlivosti na akademicky vzdělané teology, lékaře, doktory a p. stavy dominující mnohdy venkovské společnosti inteligentní.

Pošetilství to, marnivost!

Žáden akademicky vzdělaný inteligent není s to, domoci si v lidu našem, hlavně na venkově, té všestranné důležitosti jako učitel, a to proto, že vyniká z pravidla jen fakultou svou v ostatních není na tom mnohem lépe než vzdělanec neakademik, než učitel. Ne jinak byl by i učitel na tom, kdyby svůj vychovat. odbor na akademii studoval.

Aneb troufáte nastávající učitele na všech fakultách připravovati? Takových zázračných dětí je věru málo, velmi málo, a pak kdo vám ručí za to, že takto promovaný akademik všech fakult půjde Vám za učitele na jednotřídku v zastrčené horské Lhotě?

Co by tam takový vědator a teoretik dělal se svým věděním? Jak by tam obstál se svými nároky hmotnými i společenskými? Odkud by vysoko se vznášející duch jeho vzal morální síly pracovati denně se 100—200 dítky všeho nedostatku?

Neříkejte: Duchovenstvo jde také na venkov a uvyká tam životu. Práce kněžstva a práce učitelstva přece jsou velice rozdílné. Havlíček sice řekl, že starší, duchem, mravem a zkušeností vynikající učitel mohl by dobře býti duchovním pastýřem obce své. Zda-li však by to šlo naopak? Pochybují velice, velice!

Aneb domnívá se kdo, že vyučovatelská práce ve škole žádá vyšší přípravná studia, než je nynější učit. ústavy podávají?

Nevěřím. Didaktické i vychovatelské umění nedá se vštěpiti paměti, on je konečně přece jen výsledkem dvou činitelů: povahy učitelovy a — zkušenosti v svědomité práci víceleté nabyté. A nebude nikdy dokonalým učitelem, třebaš přinesl si skvělé vysvědčení maturitní, nebo síla ducha jeho a náklonosti jeho kloní se k jiným věcem. B odešel s dostatečným, prostředním vysvědčením z ústavu, ale letora jeho a zájem učinily jej v málo letech výtečným didaktikem i vůdcem mládeže. Sudte, čtenáři milí, ty různé dary Prozřetelnosti!

I z materiální stránky bylo by nucené akadem. vzdělání učitelstva pochybné ceny. Naše učitelstvo rekrutuje se posud ze středních a nezaměstnaných vrstev lidu; proto též nejdříve k němu přilne a soukromým životem svým se lidu přispůsobuje. Kolik nadaných mladíků a dívek z lidu

muselo by se vzdáti studií učitelských, nemajíce prostředků na 12letý náklad v univers. městě!

Aneb chcete vydržování jejich uvaliti státu na krk?

Nenapínejte přece trpělivost poplatnictva ještě více na skřípec než již jest! Neuznávám za správné, na cizí útraty vymýšleti nová břemena a zaváděti nákladné instituce, po nichž netouží, jichž potřeby necítí ani ti, kdo by je platiti měli, ani ty kruhy, které o potřebách lidu rozhodovati povoleny jsou, ani ty kruhy, které za státní řád zodpovědnost nesou. Více skromnosti by neškodilo.

Mé skromné mínění jest: Vzdělání učitelstva na ústavech nynějších je dostatečné, snad by i přísnější měřítko neškodilo. Lidu netřeba ani tolik učenců a vědatorů jako — velikých, krásných a pevných charakterů, kteří prošedce školou sebekázně a stálého sebevzdělání stanou se duševními i mravními vůdci mládeže i lidu v každém ohledu, ve vědění, umění, práci, cnosti a šlechtném, bohubíběm životě.

Veritas.

Slasti a strasti národního učitelstva.

Uvažuje *Ant. Konst. Viták.*

(Pokračování.)

Čím byl by medle člověk bez výchovy a bez vyučování? — Zavřme všechny školy, vyžeňme všechny učitele, spalme všechny učební pomůcky a knihy, nechme mladé pokolení lidské vyrůstati jako plémě zvířecí — a následek toho bude? — Světlo věd a umění musilo by zhasnouti, poněvadž nebylo by zde nikoho, kdo by je udržoval, nikoho, kdo by ho užíval; genius umělcův, jenž zářící pochodeň svou od světla vědy byl rozžehl, musil by onemocněti a zaniknouti, poněvadž vrstevníci jeho neměli by smyslu pro tvorbu jeho umění; válka stala by se zběsilým barbaram a hubitelem všeho krásného a dobrého, neznajícím žádné vědy a žádného umění, alebrž znajícím pouze ostří svého meče, usilující vše vraždit a zhubiti, trůn vládcův viklal by se, poněvadž by nebyl podporován žádnými mravními zásadami do srdcí vštípenými, pouto rodinné rozvolnilo by se, poněvadž by je žádná pospolitost výchovy pevně nespírala a nepoutala; onen veliký a silný řetěz společnosti lidské, jenž pojí rodinu k rodině, stav ke stavu, národ k národu, vlast k vlasti, rozbil by se v tisíc kousků; národové rozdělili by se v hordy a roty barbarů, s místa na místo bloudících a se potulujících; náruživosti neznaly by žádných mezí, nepravosti a mrzkosti žádné mzdy, cnost žádné vzpruhy; člověk klesal by se stupně k stupni dosažené osvěty, až by se ocitnul na takovém nízkém stupni jako zvíře.

Avšak o ceně a vlivu výchovy zajisté nikdo nepochybuje, leda ten, kdo dychtí po paradoxích čili zvláštnostech a domnívá se, že není mu lze jinak cíle svého dosáhnouti, nežli když osvícenosti a vzdělanosti své k tomu používá, aby o ceně pravé osvěty pochyboval. Ale o ceně vychovatele a učitele, bohužel, velmi často se pochybuje, ač může-li ze zevnější nevážnosti a ze zevnějšího opovrhování na vnitřní zlehčování řádně a správně souzeno býti. Zvláštní to protiva! Zádá se teplo a leje se voda do

ohně a neleje se oleje do lampy. Každý myslí, cítí, mluví, píše o ceně výchovy a učby, avšak cenu vychovatele a učitele hájí a zastává z větší části učitel sám. A přece na učiteli právě tolik záleženo býti má jako na knězi a faráři.

Blaze však vychovateli, blaze učiteli, jenž o ceně své jest přesvědčen; blaze mu, je-li si toho vědom, jakým nevyhnutelným a důležitým členem a článkem v řetěze lidské společnosti jest, a má-li tu ušlechtilou hrdost a pýchu, které musí míti každý muž v každém stavu, ať se zove již jakkoli, pokud jest mužem, jakým býti má, má míti takovou pýchu a hrdost, která však žádným stavem nepohrdá, na žádný stav s opovržením nebo s útrpností nehledí, žádný stav za neužitečný a méně cenný nepokládá, alebrž každého, jenž stav jeho podceňuje, se táže: „Jsi-li ty užitečnější a prospěšnější mne?“ —

Ó, kterak veliký a vydatný pramen slastí a radostí před učitelem se tu otevírá, přemýšlí-li o mocném a dalekosáhlém vlivu, který jeho působení a jeho práce míti mohou! Vždyť přece všechny stavy a všechna povolání procházejí jeho rukama. Učitel přetvořuje hrubý, neforemný balvan a vdechuje do něho jako nový Prometheus život a teplo. Učitel poskytuje každému stavu prvního a základního vzdělání, na němž bezpečně dále stavěti a budovati se může. Pozdější situace a poměry poskytují vzdělání druhého, a ačkoliv toto druhé vzdělání z větší části daleko důležitější jest, nedá se přece bez prvního nikdy nebo jenom velmi zřídka mysliti. Nekolísá-li v zemi váha spravedlnosti; nelpí-li na rukou vojínových žádná loupež a není-li na jeho meči přischlá žádná nevinná krev; vyslovuje-li kazatel ve chrámě nikoliv slova pouhá, alebrž jsou-li láskou a nadšením procítěna; rozšiřuje-li pochodeň vědy a osvěty zář a jiskry daleko kolem sebe, ano také i tam, kde temno bylo; je-li občan mravný a zbožný, vlasti svojí věrně oddaný, je-li moudrým a laskavým otcem, jemným a věrným manželem, vroucím přítelem, poctivým a užitečným pracovníkem — není to ovšem jediným a výhradním dílem vychovatelovým a učitelovým, ale přece zároveň také jeho dílem! Prozřetelnost užívá ho za prostředníka ku provedení úmyslu Svého, by dle možnosti všeobecná blaženost založena byla. Učitel objevil a prokopal pramen, který později ve veletok vzrostl. Ani pýcha, ani marnivost by to nebyly, kdyby při pohledu na veletok ten si nepomyslil: „Já jsem jej utvořil — ten veletok“, alebrž byla by to slabost a obmezenost a nedostatek sebevědomí a sebevážnosti, kdyby zapomenouti mohl, kterak bez něho nemohl by býti veletok ten veletokem, nýbrž jen nepatrným a nečistým potokem, plným bahna a kamení.

Jiné stavy, které také bezprostředně na lidi působí, zabývají se přece již s lidmi dospělejšími a více méně již vzdělanými. Ale učitel má a chce teprve vzdělávat, a zaměstnání toto rozšiřuje právě kruh jeho užitečného a prospěšného působení. Ony stavy zabývají se stavším se již člověkem, stav učitelský pak zabývá se teprve s člověkem se stávajícím; ony stavy zacházejí se stromem, pevnými kořeny již ujatým, stav učitelský zachází pak s keřkem slabým a ohebným. Vssáté předsudky, panující náruživosti, ustálené zásady a pravidla, přijaté zvyklosti a obyčeje, zakořeňené nepravosti a mrzkosti, zavírají oněm stavům příliš často cestu k srdcím těch, na které působiti mají, a zhusta jen zacházkami a oklikami přístup sobě učiniti mohou. Učitel pak nenalézá žádného tak velikého a strašného zatarašení před sebou, alebrž proklesfuje sobě přece jen snadněji cestu k srdcím svěřenečků svých.

Příště dále.

ZPRÁVY.

Národ Český truchlí nad hroby spisovatele **Františka Pravdy** a malíře **Felixa Jeneweina**.

Dne 4. února t. r. slaví velký biskup slovanský **Dr. Strossmayer** 90. narozeniny.

Řád školní a vyučovací.

Poslanec dr. Šílený a posl. baron Pražák byli 6. prosince u ministra dra. Hartla, který na dotaz ve příčině nového školního a vyučovacího řádu odvětil, že jest již úplně vypracován a že není třeba jej nějaké anketě předkládati. (Před tím to byl slíbil!) V zemských školních radách má prý učitelstvo své zástupce a mínění jejich bylo prý slyšáno.

Poněvadž přes veškeré úsilí nebylo lze nikterak docílit, aby školní řád byl předložen z ministerských kanceláří k veřejné diskusi, připravuje učitelstvo celou akci proti novému řádu; sestavilo (v království Českém) 21 požadavků, jež strany a osoby o pokrok školství dbalé(!) mají od příštího řádu školního a vyučovacího vyžadovati.

Požadavky tyto jsou:

1. Povinná docházka školní trvej 8 roků.
2. Rozhodování o omluvitelnosti zameškané docházky v mimořádných a nahodilých případech dle zvláštních okolností místních a rodinných buď připuštěno a místní učit. poradě, pokud se týká správci školy odkázáno.
3. Výchově sirotků, dětí opuštěných a zanedbaných buď v řadě školním věnována zvláštní pozornost ve smyslu usnesení sjezdu učitelstva českého a přátel školství z r. 1903.
4. V řadě školním budiž pamatováno na instituci výchovných výborů čili rad, utvořených místními školními radami ze zástupců intelligence a autonomie ve smyslu usnesení téhož sjezdu.
5. Budiž výslovně zakázána výdělková práce žactva v době vyučování. Pro školy tovární, pokud jich naprosto zrušiti naprosto nelze, buď vydán regulativ přísnější a více prospěchu žactva dbající.
6. Pokut odváděných pro zameškání školy buď užito ve prospěch zřízení filan tropických, která pravidelnou docházku podporují — jako jsou nakupování obuvi a oděvu pro chudé žáky, polévkové ústavy, útulky a p.
7. Čas vyučovací budiž ve smyslu přání všeho učitelstva: jedinstevně upraven na všech školách obecných, měšťanských i středních. Školní rok trvej 44 neděle a také feriální dni mezi rokem rovnějte se prázdninám na školách středních.
8. Večerní doba vyučovací buď naprosto zrušena. Přestávky u vyučování buďte zregulovány ve smyslu hygieny a paedagogiky.
9. Budiž pamatováno na pomocné třídy a instituce pro žactvo slabomyslné — i abnormální — jako jsou: děti slepé, hluchoněmé epileptické a p.
10. Mravní tendence školy obecně buď rozšířena výslovným vyslovením potřeby výchovy vedené naskrze duchem křesťanské rovnosti lidí a vzájemně lásky s vyloučením veškerého stranictví a záští, z poměrů náboženských, náboženských, národních, majetkových nebo stavovských. Škola buď označena výslovně jako ústav naprosto lidový a národní a budiž jí přikázáno, aby vstúpila pravé zušlechťující národní sebevědomí, prýstící nejen z pojetí historického rozvoje národa, ale hledíc hlavně k osvětným snahám všénárodním.

11. V disciplinárních prostředcích buď přiřčeněn nový kárný trest: předvolání žáka před místní poradu, po případě před starostu obce a místní školní radu.

12. Budiž pamatováno výslovně na výchovu dětí mravně zpustlých ve vychovatelnách a buď dána instrukce pro zřízení ústavu pro mladé zločince.

13. Učitelstvu budiž zaručená úplná svoboda svědomí a paedagogické práce. Poměr mezi učiteli a správcem školy buď jasně a přesně vytčen a budiž ve věcech paedagogicko-didaktických dána hlavní pravomocnost a direktiva místní učitelské konferenci.

14. Budiž výslovnými ustanoveními specifikován vzájemný poměr vychovatelské součinnosti učitelů a rodičů a buď zvlášť pamatována, by učiteli umožněno bylo studovati individualitu žáků.

15. Služební poměr školníků buď přesněji vytčen a poměr jich k správci školy a učitelům ve prospěch autority učitelů vyměřen.

16. Budiž učitelstvu výslovně dána řádem možnost bez obtíží účastniti se porad učitelských jednot a organizací.

17. Konference místní buďte zavčas, nejméně 24 hodin dříve učitelům oznamovány a netrvejte nikdy déle tří hodin.

18. Konference místních porad učitelských buď zvýšena a buď poradám těm přikázaná i péče o další sebevzdělání učitelů a kulturní práci mimoškolskou.

19. Při rozřídování škol v třídy a oddělení nebudiž brán zřetel ku pohlaví žáků a mládeži obého pohlaví dostávejž se výchovy a vyučování ve školách společně.

20. Pro školy jednotřídní budiž vyměřen maximální počet 15 žáků. Pro jednu třídu na dvoj- i vícetřídních školách buď stanoven maximální počet 40 žáků.

21. Specialisování účelů, rozsahu a postupu vyučování jednotlivých disciplin nebudiž v řadě školním pro všechny školy celé říše uváděno, ale budiž tato partie odkázána svéprávnosti zemských, pokud se týče i okresních a místních porad učitelských.

Svaz všeho učitelstva českého. Věstník českých profesorů píše: Lze se nadíti, že touha po vyšším vzdělání tak mocná, jak ji učitelstvo projevuje svými projevy i prakticky nezůstane nepovšimnuta. A snahy ty mají i jiný následek, že touhou po stejném vzdělání sbližují učitelstvo všech kategorií a připravují dávné přání učitelstva, které o zdravý vývoj našeho národního celku se snaží: **Svaz všeho učitelstva českého.** Styčných bodů je již dnes víc, než si mnozí nedůvěřiví učitelé myslí; na nás všech, na učitelstvu všech kategorií jest, abychom vzájemným poznáváním usilovali, aby styků těch přibývalo a bychom jimi připravovali vědomě půdu nejen pro svaz, nýbrž i pro to, k čemu svaz nás má vésti a jistě povede: k soustavné jednotě a svazku vši výchovy národní.

Mezinárodní sjezd pro elementární vyučování konati se bude letos v Lutichu od 2. do 7. září. Bude jednati o těchto otázkách:

1. Učitel školy obecné.
2. Vyučování na školách obecných.
3. Výchova málo nadaných a abnormálních dětí.
4. Nauka o polním hospodářství ve škole obecné.
5. Materiální, hygienické a paedagogické podmínky školy obecné.
6. Co může škola obecná učiniti pro sbratření národů a pro všeobecný mir.

7. Spolupůsobení domova a školy při výchově.

8. Jest žádoucí založiti mezinárodní sdružení učit. spolku?

Odpoledne jednati se nebude, aby účastníci mohli si prohlédnouti světovou výstavu. Přihlášky do 15. dubna t. r.

Kterým učitelům děkujeme za nejlepší duševní pokrok? O tom praví „Revue pédagogique“ (úřední orgán pedagogického musea v Paříži) v č. 10.: „Ne vždy nejučenějším, snad ani nenejhorlivějším, ba ani těm, kteří nás vyučovali dle nejlépe vyzkoušených pravidel nejlepší pedagogiky, nýbrž těm, kteří neřídíce se příliš osnovami, nedbajíce příliš na sestavení svých hodin učebných, dali svým živoucím myšlenkám, svým dojmům, vzpomínkám a zásadám volný průchod, kteří uměli vzbuditi zájem a pozornost z nepatrné náhody, z prostého uvažování, ze střeštěné odpovědi, z nepatrné příhody školní. Jaký užitek, jaké potěšení měli jsme z jejich výkladu! Jak budili naši zvědavost, veškerého našeho ducha! Oni žili a vdechli i nám život. A to jest veliké tajemství! — I v úředních kruzích paedagogických ve Francii nabývá tedy platnosti názor, že učitel, a ne metody, osnovy, pedagogická pravidla, nařízení atd., je duší školy, jemu že je třeba popřát úplné svobody, volnosti, nešněrovati ho, nepravidlovati a nepředpisovati mu, jak má učit, ponechatí jeho individualitě a jeho iniciativě způsob vyučování, tak aby duše učitelova a duše žáků se úplně sblížily, spřátelily, úplně navzájem sobě se otevřely. Kdy u nás úřední kruhy nabudou toho názoru? Dle Učit. Novin.

Redakční zpráva. Prosím, aby přispívatelé do Vych. Listů, kteří přejí si honoráře, poslali nekolikované potvrzení administraci do Brna, která jim jej ihned zašle. Za tiskovou stranu platíme 2 Kor. Honoráře budou posílány za práce z čís. 13.—24. předešlého ročníku, za práce v přítomném ročníku hned po uveřejnění.

Členové Katol. spolku českých učitelů na Moravě, kteří zaplatili členský příspěvek (2 K) na r. 1905, dostanou Vych. Listy za 4 K, avšak jen tenkrát, bude-li toto předplatné zasláno administraci do konce února t. r. Později platí všichni 6 K.

Článek „Několik myšlenek o školní kázní“ dokončen bude v čísle 3.

Doporučujeme:

Kneippovy byliny léčivé s názvy lidovými, s udáním, kde byliny ty rostou, kde kvetou a proti kterým chorobám jako thé, prášky nebo kapky atd. se doporučují, jakož i jiné osvědčené léky domácí. Sestavil J. Ježek. V Praze. Nákladem knihkupectví Cyrillo-Methodějského G. Francl. 1905. Cena 1 K 20 h.

Svědomitý správce školy. Část I. Praktický rádce v záležitostech správy školy obecné i měšťanské. Napsal J. Zkusil, správce školy. V Telči. Nakladatel Emil Šolc. (O této výborné knize obšírněji promluvíme.)

Kalendář českého dorostu na rok 1905. Ročník III. Sestavil prof. Em. Táborský. Nákladem Cyrillo-Methodějské knihtiskárny V. Kotrby. Příručka tato vydána pro naši mládež, která takové oblibě se těšila, že byly oba dřívější ročníky v kratičké době úplně rozebrány, uspokojí zajiště i letos, za nové redakce nejen účelností svou, ale i neobyčejným bohatstvím obsahu.

Nejpraktičtějším kalendářem jest bez odporu „Útržkový kalendář týdenní“, který vydává již po jedenácté roků Lambert Klabusay v Holešově. Stálým zdokonalováním dospěl dnes tak vzorného uspořádání, že jest nezbytným pro ty, kdož jej poznali, a noví odběratelé stále se přihlašují. Cena 60 kr. za kus.

Moderní náboženství Masarykovo. Vydáno jako 11. číslo „Časových Úvah“ redakcí Dr. Fr. Reyla v Hradci Králové. 31 stran; cena 8 haléřů.

Výklady z českých dějin kulturních na škole obecné i měšťanské. napsal Ladislav Horák. Seš. 1. a 2. Nákladem Jos. Smrtky ve Velké Čermé u Borohrádku.

Z n a k l a d a t e l s t v í J. O t t y v P r a z e :

Darý přírody. Sbírká kulturních obrázků. Napsal F. V. Vykoukal. Sešit 1.—3.

Malý Ottův Slovník Naučný dvoudílný. Seš. 36.—41.

K protinozcům. Napsal Josef Kořenský. Seš. 34.—37.

D p. J a n V y h l í d a l, s p i s o v a t e l v L o b o d o v i c í c h, p. T o v a č o v :

1. Slezská svatba. Cena 60 h.

2. Příhody z Vysoudilova. Cena 80 h.

3. Čechové v Pruském Slezsku. III. vyd. Cena 2 K.

4. Naše Slezsko. II. díl. Cena 4 K 50 h.

5. Kresby ze Slezska. Cena 80 h.

Výtěžek z II. dílu „Našeho Slezska“ jest určen na zřízení stipendia pro chudé žáky českého gymnasia v Opavě, jež jako nejmladší ústav ze středních škol v Opavě, má nejméně stipendií, jimiž Němci tolik lákají naši chudou mládež.

Pro svůj spis sháněl spisovatel 13 let látku ze všech končin Slezska, kež jeho námaha odměněna hojným odebráním spisu, aby z ovoce jeho práce mohli jísti chudí synové Slezska.

Spis „Naše Slezsko“, II. díl, obsahuje přes 170 písní, z nichž skoro 100 harmonisovaných, a pak ozdoben 20 obrázky. Látka knihy nanejvýš zajímavá, ba nová, protože spisovatel málo co opakuje z Bartoše, Praska, Slámy; sám po Slezsku lopotně sbíral materiál, který časem propadl by zapomenutí.

„Vychovatelské Listy“ vycházejí dvakrát měsíčně (5. a 20.)

Předplatné na celý rok obnáší 6 K

Redaktor Alois Adamec, učitel měšťanské školy v Ivančicích.

Administraci a expedici vede Hedv. Rubrová, učitelka v Brně, na Petrově č. 1.

— Pouze administraci posílá se předplatné. —

Nákladem Katolického spolku českých učitelů na Moravě.

Příspěvky se honorují.

Inserty účtují se levně.